

વિદ્યાપીઠ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રં
(ગુજરાત કોપીરાઈટ વિભાગ)

અનુક્રમાંક ૯૩૨૨ કિંમત

ગ્રંથનામ ડી. ડી. શામળામુનિ
સમીક્ષાના અને ૬૨૬
૬૮૫૧
ગ્રંથાંક

સદવિદ્યાન સુવર્ણ, શરણુ સદવિદ્યા સત્યે;
 સદવિદ્યાથી રવર્ગ, વીખ ગિતારણુ વિતે;
 સદવિદ્યાથી સિદ્ધિ, કુળે વચ્ચનો વર વાણી;
 સદવિદ્યાથી રિધ્ધિ, જગતમાં સગળે જાણી;
 સદવિદ્યાને વશ સર્વેછે, સદવિદ્યા ત્યાં શી મણા;
 શામળ કહે સદવિદ્યાવિના, ભટકે યુણુ હીણા ધણા. ૧

આઠ નારિએ^૧ નારે, નાર આઠ નરે^૨ જાણું;
 આઠ નરે^૪ નર એક, પુરુષ એ ત્રીશ પ્રમાણું;
 બાર પુરુષ^૫ બળવંત, એક નર^૬ નરપતિ જેવા;
 એવા નર દશ સહસ્ર, તરતિએ ભોગવ્ય તેવા;
 રવામી જે સત્યા વીશનો^૭, કશ્યપ સુત જ્યુગ ભોગવે;
 શુભ આશિષ શામળભટ ભણે, ભૂપતિ તું સુખ
 ગિતાર ભોગવે. ૨

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮
 પળ, ધડી, પહોર, દિવસ, માસ, સ્વંતસર, ચંદ્ર, સૂર્ય.

(૪)

નહી પ્રરૂપછે નાર, નિહાળી જોતાં નામ;
મંદ્ર ખિંખ આકાર, નથી તે હામે હામે;
રાજદ્વાર રહંત, અંધર અવગીથી બાંધી;
જ્યોતિષ વિદ્યા જાણ, સમય દેખીને સાંધી;
તે માર ખાય મહોક્તમ પણે, બૂમ પાડિ બોલે બહુ;
નાનાં મોટાં નર નારિયો, શામળ કહે શુણે સહુ. ૩

ઉત્તર—ઘડિઆળ.

ત્રણ અક્ષર નિજ નામ, પગ વિનાછે પાંગળિયો;
બે છે બાહુ વિશાળ, અંગમાં નહિ આંગળિયો;
શીશ વિના છે શરિર, મોજ ઝાઝેરી મહાણે;
અવગીથી અંતરિક્ષ. ચરણ વીના તે ચાલે;
છે મૂખ કરણ સંસારમાં, લક્ષ વસા શુભ લાજછે;
દાતા આપે જન દીનને, કષ્ટ નિવારણ કાજ છે. ૪

ઉત્તર—ડગલો.

ચાતુર નર તું ચેત, એક અચરત મેં દીધું;

(૫)

શુંદર રૂપ રવરૂપ, અધિક અમૃતથી મીઠું;
કાયા ઉપર હાડ, હાડ પર વાળ ભણીને;
વાળ ઉપરછે રૂધિર, સુ ગુણ તેનાજ ગણીને;
ખરિ તે ઉપર તેા ખાલછે, ખાલ ઉપર વાળજ નથી;
વળિ મુખમાંથી અમૃત ઝરે, શામળકહે કહે કયી.૫
ઉત્તર—આંખો.

૨
વૃક્ષ એકની ડાળ, બાર ભલિ ભાતે ભણીને;
૩
પાખંડિ ત્રણસે સાઠ, ગુણીજન જોઈ ગણીને;
૪
અતુર જુઓ ચોવીશ, સરસકૃપ તેને ક્રિયાં;
૫
એકવિસ હસ્ત છસે, પત્રકવિ લોકે ક્રિયાં ;[મણો;
૬
પણ ચોથ ભાગ એ પત્રનો, ગૃહસ્થ શિર શાંભિત;
તે આપે માગણને અધિક, વેણિદાસ રખિયલતણો. ૬
ઉત્તર—પાઘડી.

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
વર્ષ, મહિના, દિવસ, પખવાડિયાં, ધંડી, પાઘડી.

પુરુષ એક પવિત્ર, સુંદરી તેને સંગે;
 પોસાય પવિત્ર પાસ, રૂડાને રાએ રંગે;
 તે નર ને તે નાર, પ્રેમ પૂરણથી પરણ્યાં;
 દુરભભ જાણે દેવ, વેદ સરખે પણ વરણ્યાં;
 પણ અચરત એક અપારછે, ઉપર નારને નરતણે
 વિપરીત વાત શામળ કહે, કારણ રૂડા કવિકણે. ૭

ઉત્તર—આરસિયો ને સુખડ.

પટક ચરણ બુજ ચાર, આંખ અઢાર અણિયાલી;
 એક પૂંછ બે મૂંછ, ભલે ભૂપત જન ભાળી;
 જુદા ચાર આકાર, શીશ નવ સૌ કહે તેને;
 ત્રણ ઉદર તરતીખ, જુએ અવની જન જેને;
 પણ પાંખ વિનાનો પરવરે, વણુ આધાર અધરરહે;
 મહારાજ મને કરૂણા કરો, શામળભટ સમશા કહે. ૮

ઉત્તર—સૂર્ય. રથ તયા અરૂણ સુધાં.

મશતક મોઢું હોય, મૂખ તેનું નવ દીઠું;

(૭)

અન્ન નીર નવ ખાય, વહે અમૃતથી મીઠું;
પોઢાં પગનેં પેટ, પ્રીતથી પંચ પ્રમાણે;
રાજ દવાર રહેત, કદી મોટા ધર માંણે;
સારંગ નામ શોભીત છે, વરસે સારંગ વાણિયે;
સમજે સમશા શામળ તણી, તે જશવંતા જાણિયે. ૯

ઉત્તર—તંબુરો.

ભાત ભાતના રંગ, લિલો પીળો કે રાતો;
લોહ લકડ વૃક્ષ વેલ, રાવ રંક દુર્બળ માતો;
કનક કથિર મંણિ રત્ન, મેર મોટમ વુછ તરણાં;
જીવ જંતુ પશુ પક્ષિ, સિંહ નર હસ્તી હરણાં;
વળિ જડ ચૈતન નરનારિનો, લાયક જન લેખીલિયો;
શામળ કહે ચેતો મંતૂર નર, એક રંગ સૌનો કિયો. ૧૦

ઉત્તર—પડછાયો.

અંતરિક્ષ નાર અનૂપ, તેહ ડોલાવી ડોલે;
મહોકમ ખાંચે માર, બહૂ બકવા કરી બોલે;

(૮)

મુખ વિણ મોઢું શીશ, જનોઈ કંઠે ધાલે;
બાંધેલી બજવંતિ, મોજ મંદિરમાં માલે;
તે હરત પ્રહારે જોહને, તે શોભાવે સર્વને;
શામળ કહે એ સમશા કહે, કે મૂઢો મન ગર્વને.

ગિતર—'ગીઝરાગી તાંત. ૧૧

તરૂણી અક્ષર ત્રણ, પાતળી સોટા સરખી;
રસ મય રૂંડું રૂપ, પાંડિતે પ્રીતે પરખી;
સપુત ત્રણ સંતાન, દેવને દૂર્લભ દીકાં;
ત્રણ લોકમાં તત્વ, મહોનાં અમૃત મીઠાં;
માનનિ મન માનેતે થકી, આણુ આણુરે આ ધડી;
શામળ કહે સહજે સમજજો, કહેશે કામનિ શે-
લડી. ૧૨.

ગિતર—શેલડી.

અટપગ તો છે અરા, ભમર તો નહિ તે ભાહ;
એક વાંસો બે શીશ, કહું શી તેની કમાહ;

(૯)

વિધો બને ગમ નાક, નાથ બાલી બાણિ મોટી;
જીઆ કરમના જોગ, ચોટિ વાંસા વચ ચોટી;
તાળું કહેછે સૌ તેહને, છે જીનું જો જોખમાં;
શામળ કવિ કહે સદા વસે, સાહુકાર ધર શોખમાં ૩

ઉત્તર—તાજવું.

નવગ્રહમાંછી નામ, કામ કાચદનું કરતો;
પૂરણ જશ પરતાપ, તાપની હરકત હરતો;
ભાગ્ય શાળિને ભાગ્ય, રોગ દુઃખ દાઝે દેહે;
સારંગ નામ સરદાર, સારંગપર વાહન રનેહ;
તેને નામે જો નામછે, તે આઘ્યાયી દુઃખ જશે;
એ શીઘ્ર સ્વામીજી લાવજો, તો વળતી સાજેથશે. ૧૪

ઉત્તર—ચાંદલો.

ખટ પુરૂષે એકનાર, નાર વણેનર જાણું;
સાજ નરે નર હોય, પરાક્રમિ તે પરમાણું;
બે પુરૂષે એક પુરૂષ, ભાગ દ્વાદશને નામે;

કરી વાયદો કંથ, ગયા યુણવંતા ગામે;
વંધતા તો વીશ વણીગયા, વરયા તહાં કે વાટમાં;
શામળ કહેછે તે સુંદરી, અતિ દીદી ઉચાટમા. ૧૫

ઉત્તર—હ ચોખ્ખા ભારતી રતી; ત્રણ રતીનો
વાલ, સોળવાલનો ગદિયાણો, બે ગદિયાણાનો તોણો.
તોલાનો પારમેભાગ માસો, અથવા વર્ષના પાર
મહિના.

કણ રૂડા કહે વાય, જન્મે નહિ જન પણ કોઈ;
મરદ વધારે માન, માનતી રહે મન મોહી;
સાર ગણે સંસાર, ભૂપ પણ ગણે ભલાઈ;
અતિથે ઉજવળ અંગ, સંગ શોભીત સદાઈ;
ગોળાકારે યુણવંતછે, પ્રસન્ન મન પૂરણ કરે;
જોરવામિ શીઘ્ર તે લાવશે, શામળ કહે સોળે સરે. ૧૬

ઉત્તર—મોતી. ૧ શોળ શણગાર.

ગોળ પુરૂષ યુણવંત, દડો મેં ગામે ગામે;

(૨૧)

દશશિર મળતું નામ, નહી રાવણુ ઐ ઠામિ ;
 ઐ થાઐ અસવાર, ધરે વાહન શોભાતે ;
 ચતુર ચૂકવે ન્યાય, પુછે જો માનવ જાતે ;
 ત્યાં કોઈનું મહો રાખે નહી,લાંચ કોઈની નવ લિયે ;
 શામળ કહે તે સત વાદિયો, દેખે તેવું કહિદિયે. ૧૭

ઉત્તર—દશ શેરે.

નારમણી દશવીશ, પુરૂષ પરદાણો જોનો ;
 સુરપતિ વાહન જાત, તાત જાણે સજીતેનો ;
 નામ એક નર દોય, આવરદા જોનો સરખો ;
 વસે વેગજે વાસ, પંડિતે પૂરે પરખ્યો ;
 તે તાલેવંત તરણી તણે, હસ્તક રેડો નરહથે ;
 પંડ્યાજી પેહેલો લાવજો, ત્યાર પછી સોજે થથે. ૧૮

ઉત્તર—ચૂડો.

નહિ નરકે નહિ નાર, નપુંસક સરખું નામ
 દેશ દેશ પ્રવેશ, બધા ગુણ ગામે ગમિ;

(૧૨)

જ્યોતિષ વિદ્યા જાણ, વાત બનવાની ખૂંચે;
ખટ શારતર ભણનાર, તેને પણ તેથી સૂંચે;
અજવાણું એથી અવનિમાં, જે ભવિષ્ય જાહેર કરે;
આવરદા એછો એહનો, વર્ષ જીવ વળતી મરે. ૧૯

ઉત્તર—ટીપણું.

સપુત તણું છે નામ, સભામાં શોભે સેહેલો;
રજની કેરૂં રૂપ, પુજન શિવ કરતાં પેહેલો;
નેહ કરે નર નાર, દેહ શુભ આપે દાખે;
તસ્કર ને મન તાપ, ભોલા જન તો શુભ ભાખે;
તે નરના તનથી નીપજે, કરૂંપ કહેછે કામની;
શામળ કહે સ્વામી લાવશે, તો ભજશે શુભ ભામની.

ઉત્તર—દીવાનું કાજળ. ૨૦

અતિશય મોટું મૂખ, બેય પાસાંથી સરખું;
એકજ સીંગ અનૂપ, વિના પાણી તે પરખું;
લક્ષ હજારો લોક, સૌ રહે તેને શરણું;

નિરમળ સાથે નેહ, ચાલ ચાલે વણ ચરણે ;
 સમશા છે સાગર જે વડી, અકલવંત કહે આવડયું;
 શામળ કવિ કહેછે શીખવું, નકી કહેજો નાવડું.૨૧
 ઉત્તર—નાવડું—હોડી.

શાંઠ નારિયે નાર, નાર-આડે નર જાણું;
 આઠ નરે નર હોય, પુરૂષ જો ત્રીશપ્રમાણું;
 પ્યાર નરે નર નામ, ભાગ ત્રીજો લે તેનો;
 અંત્ય મધ્ય ને આદ્ય, અમલ જોરાવર જેનો;
 હંર ધડિ તેને હર નારછે, દુખ ટાળે જે દેહનું;
 વળિ જે માટે કૌરવ હણ્યા, તરત કામછે તેહનું.૨૨
 ઉત્તર—ચીર. સીયાળામાં ટાઢનો.

નારિછે નવરંગ, નહીં મા પાપ નિ સૃષ્ટી;
 નહી પીજ વાવેત્ર, નહી નિપજાવે વૃષ્ટિ ;
 નહિ અવગી આકાશ, નહિ કોઈ તેનું જોડું;
 છે મુખ નાસા નેણ, પુંછ પણ પરઠયું-પ્રોઠું;

(૧૪)

તે નારિ નારિયે નથિ જાણી, સ્વરૂપ ઉજાણે સાંચળી;
પરખો તો પહેરો પાઘડી, નહીતો પહેરો કાંચળી. ૨૩
ઉત્તર—સર્પળી કાંચળી.

કાયા કૃષ્ણ સ્વરૂપ, સુધડ પણ સારો સગીથી;
ભાગી નરને નામ, રિઝે તે બેહેક બહૂથી;
પાખડિયે પરવેશ, કરે અંતરિક્ષ થી આપે;
પંખી ગૂણ ગણાય, પાય ખટગી છે છાપે;
એ નર જોને અડકે નહીં, ભાવ ધરીને નવ બજે;
તે લાવ કંથ લેખા વિના, તો સુંદરિ સોજે સજે. ૨૪
ઉત્તર—અંપાનાં પૂલ

વંડળ મળિ દશ વીથ, નપુંસક ટોળું કીધું;
સોયક નાળી નાર, બંધને બાંધી લીધું;
નવરાબું ધરિ નેહ, રૂદેમાં રાખિ રમાડ્યું;
પરમેશ્વરથી પ્રથમ, જીગતથી તેને જમાડ્યું;
તમ્બ જૂંઠું સૌકો જમે, યુણ તેના પણ સગી ગણે;

(૧૫)

શામળ એ સમશા શોધશે, ઘટમાં જે ડહાપણ
ઉત્તર—પત્રાળું, પત્રાવળ. બ્રહ્મ. ૨૫

નણ અક્ષર તરતીય, તેર ગુણ શોભા સારી;
રાજદવાર સનમાન, માન દે નરનં નારી;
નપુંસક છે નિજ નામ, પુરૂષ એ શોભે સંગે;
કામ વધારણ કાય, રંજિત તે સૌને રંગે;
ફળ પૂલ વિના છે પૂટકુ, કંથ લાવ કહે કામળી;
તો શામળ કહે શોભે સજે, જોખ કરતાં જામળી. ૨૬
ઉત્તર—તાંબુળ.

પુરૂષ એક પવિત્ર, પરાક્રમિ દીડો પ્રોઠો,
અંચળ ચાર ચાલ, જાણ જશવંતો જોડો;
રાજ મારગે રાજ, મોજ ઝાઝરી માલિ;
જર વિદ્યાળી જોસ, અહિ ચોખુંદે ચાલિ; [લીયે;
નર એક નારિ એ નિરાખ્યએ, અધર ઉપાડીને-
છે નામ એક-એ નારનું, કહે શામળ કહે કારણ

ક્રિયે. ૨૭

ગીતર—પાવડી--નો જોડો.

સરસ સરોવર એક, બધુંછે નિર્મળ નીરે;
 પિયે નહીં કોઈ પંથિ, હંસ નવ બેસે તીરે;
 તે સર સમિપે જાય, જુડે જન જોતાં ઝાઝા;
 દુઃખ ન પામે દેહ, રહે તરતીએ તાજા;
 કવિ શામળ કહે છે કારમું, હોંશી જનને હિત હથે;
 સ્વામી લાવો શોહામણું, તો સાળે પૂરા થથે. ૨૮

ગીતર—દરપણ.

ચાર ચરણ બે શીશ, નથી કર એને એકે,
 નથી પૂછ કે મૂછ, પેટ વણ વાંસો નેકે;
 પુન્ય વંતને પાસ, જરૂર પણે તે જાય;
 દસે એકને દુઃખ, એક મહા મંગળ ગાય;
 અડસદૃ લેજો ઝોળખી, સકળ વેદના વામશો;
 શામળ કહે શિવ પૂજા થકી, એહ પદારથ પામશો.

ગીતર—ધોડિયું.

૨૯

(૧૭)

ચાર પુરુષ પરમાણુ, તેહે પણ્યા બે નારી;
 તેને બે નપુંસક તન, વપૂએ જીએ વિચારી;
 એ આઠિનો ઠાઠ, પુરુષ પરમાણો એકે;
 નારે વિટયો નર દેહ, સુબે નીહાજો નેકે;
 તે લાવ કંથ કોડામણાં, સ્થિર થાવર નિત્ય થોભથે;
 કંઈ શામળ ભટ સાચું કહે, સોળ સજ્યા તે શો-
 ભથે. ૩૦

ઉત્તર—પલંગ.

પુરુષ એક વય વૃદ્ધ, ખરી તેને ખટનારી;
 તેને બે બે તગુજ, તગુજને સુંદરિ સારી;
 એક સ્વેત એક શામ, પુત્ર પછિ તેના બાઝા;
 પંદર પંદર પ્રમાણુ, તેહ વળી કહિયે તાજા;
 જે નામ માત્રનો નાશછે, કોડ શાસ્ત્ર કહેછે કથી;
 પણ શામળ એ પરિવારનો, નાશ કોઈ કાળે નથી.
 ઉત્તર—સંવત્સર—અથવા—વર્ષ. ૩૧

ખાખા અક્ષર બેજ, નાર નીચાનેં નામી;
 નહિ કર પગ નહિ નેન, સરવ કોને મનમાની;
 નારી સાથે નેહ, રહે નારીને સંગે;
 ઉદર એહને ગર્ભ, રાચે સૌ તેને રંગે;
 તે નારી નારીને ગળે, તો દશ રૂડી દીપથે;
 શૃંગાર શોખમાં શોભથે, તો જશતારે જીતથે. ૩૨
 ઉત્તર—હીરામુઘાં વીટી.

આળ્યો સોદાગર એક, માત્ર લાખેણો લાળ્યો;
 ગરય કમાવા કાજ, ભણો સજીવનને ભાળ્યો;
 હય હાથી સુખ પાલ, લક્ષ્મી લાખે લેખે;
 જોને જોનું કામ, દ્રષ્ટિએ દુનિયાં દેખે;
 પછિ તેજ ધડી તેણે દિવસ, રહ્યો ન પૈસો રોકડો;
 હુંડી પત્રી તો હોયશી, દિથે ન ગાંડે દોકડો. ૩૩
 ઉત્તર—મટોડીનાં રમકડાં પડ્યાથી ભાગીગયાં.

સરોવર સુંદર સાર, નૌતમે નીર ભરુંછે;

(૧૯)

નહિ આરો નહિપાળ, સ્થીર પણ ઠામ ઠંધુંછે ;
 વન્સપતિ રિથર વેલ, વિના પગ મૃગ ચરેછે ;
 વિના ધનુષ ને બાણ, વિના કર ચોટ કરેછે ;
 તે મારનાર નથિ દીશતો, મૃગ તેને મારી મરે ;
 તે લાબ્ય કંથ કહે કામગી, દેખી મન માંડે કરે. ૩૪

ઉત્તર—દીવો.

નૌતમ નિરખી નાર, જુલમ વાળી ઝળકંતી ;
 નહી હાથે નહિ પાગ, લાડ ઝાઝે લટકંતી ;
 મંદિરમાં માલંત, આપતી આદી પેહરી ;
 નાસે થઈ નિર માલ્ય, વાદ કરતો ને વેરી ;
 છેનારિ જાત નિરખજ નહી, કાંઈ કરૂપ કાયા થકી ;
 શામજ કહે સાણા સમજશે, કહું ડાહ્યા તેને નકી.

ઉત્તર—તરવાર.

૩૫

કાળીનાર કુરૂપ, અનૂ પમ આપે ઝાઝી ;
 મોંધી મોંધે મૂલ, ત્રહાપખ તેની તાંજી ;

નરથી ઉપજીનાર, અરણ્યમાં ઐતો નરખી ;
મહિપ-સભામાં માન, પવિત્ર પંડિતે પરખી ;
છાની રાખી ને છળકરી, પ્રસિધ્ધ પોતે થાયછે ;
શામળ કહે સ્વામી લાવજો, એ રાયાં શિર રાયછે.

ઉત્તર—કરતૂરી.

૩૬

શીશ વિનાગી નાર, મૂખ મોટું સુખ માણે;
ભોરિંગનો જે ભક્ષ, જમી તે આજું જાણે;
પલક ન રાખે પેટ, વળી ઉડે વળિ ખેસે;
પાતળું થઇને પેટ, તેહ પૃથ્વીમાં પેસે;
વાંકાં કર્કુણને વશ કરે, જળતાંને બાળે બહુ;
સમજ્યા કેડે તો સેહેલ છે, શામળ કહે શોધો સ-
હુ- ૩૭.

ઉત્તર—ધમણ.

જીવ વિનાનો સાપ, એય પાસેથી સરખો;
જરાય મુખ નહિ ઝેર, પંડીતે તેને પરખ્યો;
નર નારીની કમર, રહે વીંટી તે વાર;

(૨૧)

વચ્ચ તણે વીવેક, સુશોભા સધળી સારઃ
 બે દર તેનાં બે પાસ છે, બહાર ગયો દંડો બહૂ;
 શામળ કહે સમશા સેહેજ છે, શુણુયા થકી સમજે
 સહૂ. ૩૮.

ગિતર—નાડું.

નિરખી નહાળી નાર, કાંઈ ઉજળી કાંઈ કાળી;
 કપટી કૂડ કલંક, પંડમાં પ્રાંઢી પાળી;
 પગ લાંબા બે બાહુ, બંધ બાંધી છે બેડિ;
 અનમી મર અહંકાર, ટેક રાખતી ટેડી;
 તે ભામનિ ભાંઈ/ઈ ભાગવે, ભૂપતિની પાસે બને;
 દુશ્મન તેને દેખી ડરે, શામળ કહે શોભા સજે.
 ગિતર—કટારી. ૩૯.

એક નાર મુખ દોય, ભૂપ—સભામાં બાળું;
 ગૌર વરણ મુખ એક, એક ફૂરેલી કાળું;
 નહીં હાથ પગ નહીં, ધણેરી તરતિય તોલે;
 મારે મહોકમ માર, ખૂમ પાડી તે ઝોલે;

વળિ ભુંડું અન્ન ભાવે નહી, કાચું કચડું ભખકરે;
ડાહ્યા દાતા મનમાં ધરે, મહિપતિ કેરોં મન હરે.૪૦

ગિતર—પપ્પાજ.

અચરત એક અપાર, વપૂ જોતાં વાંકડિયું;
પાછળ પુંઠ વિશાળ, શોભતું મુખ સાંકડિયું;
રૂપ બહૂ બહુ નામ, બ્રહ્મી બાળત મુખ બોલે;
છત્રિશ રાગનિ છત્ય, દંશે દિશમાં તે ડોલે;
બોલાવું બોલે નીચ ઘેર, જાંચ અમિરને વશ કરે;
શામળ કહે સમશા શોભતી, ધારક રડા મન ધરે.૪૧

ગિતર—શરણાધ.

વાહન વૃષભ વહંત, પરાક્રમ આધકું ઝોટે;
રૂંઠમાળ વીશાલ, કારમી દીડી કોટે;
મરતક ગંગ તરંગ, અહૂ પાસે તે ચાલે;
કરતી હણુ હણુકાર, ભૂપ સગી નજરે ભાજે; [લછે;
એ સમશા છે પણ શિવ નહીં, સમજૂને મન સેહે.

જો વાટે ધાટે દશ દિશે, મહિપતિ કેરે મહેલ છે. ૪૨

ગિતર—પાણી કાઠાડવાની ઘટમાળ.

પ્રતાપ વંતો પુરુષ, જનોઈ અંગ ધરે છે;
 પ્રાઠ પેળિયે પેટ, શિંગ એક શીશ સરે છે;
 ચરતો સાતે ચાંચ, કોટિધા નૃત્ય કરે છે;
 બાળક તેડ્યું બાંહ, હામને હામ હરે છે;
 ફરિ જાણે છે તે પૂદડી, ધોર સ્વરે શુણ ગાય છે;
 શામળ કહે તેના સંગથી, વધતે મુલ વચ્ચાય છે. ૪૩

ગિતર—રૌંટિયા.

ચો મુખવાળા ચાર, પુત્ર પરાક્રમી પરખ્યા;
 નકો જિયકે નીચ, શોભિતા ચારે સરખ્યા;
 ચાર વચે બે નાર, પ્રીતની રીતે વરણ્યા;
 બેય નપુંશક તંત, આઠ એ વેગે વરણ્યા;
 થાય એકે અજગું આઠમાં, તો સાતે નહિ કામના;
 નર એક થાય એ આઠથી, કહો અર્થ એ નામનાં

ગિતર—ખાટણો.

ગિરી શિખર ગુણવંત, રૂપ રઢિયાંજો રંગ;
 ચંદ્ર કુખાનાં ચિન્હ, આતશય આપિત અંગે;
 અનિલ બ્રજકને બ્રજે, સરસ શોભિત શુભ સાદે;
 નૃત્ય ગીત નવ રંગ, વિવીધ પ્રકારે વાદે; [ધણા;
 તે ભોગ ભોગ નથિ જાણતો, લલના જોઈ લાજ-
 કવિ શામળ રહે સ્ત્રી સંગ વણ, વંશ વધેછે તેતણા.

ગીતર—મોર.

૪૫.

નામે કહિએ નાર, અધર અવગી થી સાંધી;
 ધનિતાને વણ વાંક, લોહને પાસે બાંધી;
 માનવિ જણ બે ચાર, ચડી રૂદયાપર બેસે;
 આધી પાછી જાય, ઠરી ઠોકાણે પેસે;
 ચીસો પાડે ચારે મુખે, દયા ન આવે દેહમાં;
 શામળ કહે પંડિત પારખો, નરનારીના નેહમાં. ૪૬

ગીતર—હીંડોજો.

શાંમા છે શામળી, રવરૂપે પણ શોભતી;

ભમરાલી ભરપૂર, મરદ મોટમ મો હંતી ;
 વપુ વરણા ગણિ વેષ, વળી વળવાળી વંકી ;
 દુશ્મન ગંજણ દાખ, સાર શોભિત સિંહલંકી ;
 તે નાર વડે નર શોભશે, તે વિણ મૂખ લજ્જમણા ;
 કહે શામળ એ સમશા કહે, ભલિ રીતે લેજી ભા-
 મણા. ૪૭

ઉત્તર—મુંઝ.

એક રાયને ઘેર, ઘણા હાથીને ઘોડા ;
 ઊંટ હતાં અનેક, ખીજ તે સાથિ સજોડા ;
 હાથિ અઢીમણ ખાય, ડોઢમણ ઊંટ ભણીને ;
 પાંચ શેર કણ અન્ન, ગણિત થી એહ ગણીને ;
 સો મણ દાણા દિનદિન વરે, (શોભાવે)તે સાથિયા ;
 કહે ઊંટ અન્ન એ કેટલા, શામળ કેટલા હાથિયા. ૪૮
 ઉત્તર—(સૌપસુઓ) ૧૬ હાથી—૩૬ ઊંટ—૪૮ ઘોડા.

એક માત સંતાન, ન પુસક ને એક નારી ;
 તે બેનાં સંતાન, અલેખે અપરમ પારી ;

(૨૬)

નપુંસકનાં સંતાન, અરથ અધિકે નવ આવે ;
વડે મૂલ વેચાય, ભૂપ જીવાને ભાવે ;
ખાખક જે તેની ખેહેનનાં, સર્વ અરથ તેથી સરે ;
શામળ કહે પણ સૌંધ્યા સહૂં, કોડિ કોડિ કરતાં કરે.

ઉત્તર—સોનું અને માટી. ૪૯

ગુણ મય ગોળાકાર, અધિક અમૃતનો ભરિયો;
સ્ત્રિયો સહસ્ત્ર દશ વીશ, કબુલ તે નરને કરિયો;
જો કોઈ પાસે જાય, નાર દુખ તેને દેછે;
અહો નિશ આઠે જામ, અધર રસ તેનો લે છે;
તે નરને મારે પારધો, રૂધિર સર વજન ખાય છે;
શામળ કહે માંસ રૂધિર સદા, ચોટાંમાં વેચાયછે. ૫૦

ઉત્તર—મધપૂડો.

જળમાં રહિ જીવંત, નહિ મેડક નહિ મધી ;
ચારે દિશ ચાલંત, નહી પશુ કે નહિ પક્ષી ;
પગ વિણ વહે પ્રવાહ, પવન પણ નહિ નહિ પાણી ;

(૨૭)

લક્ષ્મી લીલા લેહેર, નહિ રાજા નહિ રાણી;
છે તત્વ તોલ તારણ તરણ, ઘડતાંને રાખે ખૂં ;
વળિ પાર ઊતારે પલકમાં, શામળ કહે સમજો સહુ.

ઉત્તર—નાવ.

૫૧

માતાને અનુમાન, પૃથ્વીપર આવી પડ્યો ;
કો જાણે કેનો માલ, કંથ મારાને જડ્યો ;
સોંપ્યો મારે હાથ, બલા ભોજનમાં બળિયો ;
ચોરિ ગયો કો ચોર, કોઈ નરનારે ગળિયો ;
ફરિ કોટિ જતન થી નવ જડ્યો, લખ જન જોતાં
લીજીએ ;

શામળ કહે શોધ્યો નવમજે, તો શો ઊતર દીજીએ.

ઉત્તર—પાણીનો કરો, ખરફ.

૫૨

પુણ્ય સુપાત્ર પવિત્ર, કૂળ એવાળી કન્યા;
કિધો પિતાનો કાળ, એહ પણ મોટો અન્યા ;
વરી વડા ઉવા સાથ, જાતે રૂંડો તે જાણી ;

(૨૮)

કાંઈ ન અડ્યું કલંક, વડા લોકોએ વખાણી ;
કહો કવણુ નાર પીતા કવણુ, કવણુ વડાગિવાને વેરી;
વળિ કવણુ કૂળ પેદાયઈ, શામળ કહે તે સુંદરી. ૫૩

ઉત્તર—છાશ.

ઐદ ચરણ પરતક્ષ, આપ ચાલે પગ આડે ;
બારહાથ બળવંત, પાંચ મરતક થિર ઢાડે ;
વસ્ત્રા ભૂષણ વાન, રાજ દરબાર રહેછે ;
નારિ જાત નવ રંગ, વપૂ પર ભાર વહેછે ;
તે પૂન્ય વિના નવ પામિયે, પચિશ સહસ્રે નામ છે ;
કવિ શામળ કહે શાંખી જીઆ, સૌને રહેયે રામછે.

ઉત્તર—પાલખી.

૫૪

છેલ કુંદંતા છેક, એક કહે એતા ધોરી ;
શિંગ નથી તે શીશ, કહે ત્યારે તો તોરી ;
પીઠે નથી પૂલાણુ, ત્યારે તો મીડક માણે ;
નથિ રેહતો તે નીર, જરૂર કોઈ શશ્વો જાણે ;

(૨૯)

પણ શશલાને પગ ચારછે, પગ વિણુ આતો પરવરે;
શામળ કહે અર્થ સેહેલછે, રૂડાજન રૂઢ્યે ધરે. ૫૫

ઉત્તર—ચાંચડ.

પૂલ નહી નહિ વેલ, નહી પત્રે નહિ પૂલ
નહી ખીજ વાવેત્ર, કહે આતી અમૂલ્યે;
ગુણ જશ અપરમપાર, દેશ બાધામાં દોડા;
દેવ દગુજ નૃપ રંક, ગણે અમૃતથી મીડા;
છે મોંઘા ગુણ મોતી થકી, સોંધામાં સોંધો સદા;
કવિ શામળ કહે શોધી જુઓ, કોઈએ નવ તજિ-
યો કદા. ૫૬

ઉત્તર—ગીમખ-મીઠું.

નારી એક અનૂપ, સરસ શોભંતી સહેલી;
બે અક્ષરમાં નામ, મૂઠ રૂઢયામાં મેલી;
ઉદર વચે એક શીંગ, એક આંખે દિલ દેખે;
પવિત્ર સંગ પોસાય, ડાહિ દુન્યાં પુર પેખે;

તે મુખથી જળ પ્રાશન કરે, શિંગેથી આંખે ઝરે;
કવિ શામળ કહે શોભે તહાં, જ્યાં વરને કન્યા વરે.

ગિતર—ઝારી.

૫૭

નારી નરિખી નીચ, જીઆ લક્ષણ કહું જેના;
અંગે ઉજળી આપ, બાપમાં કાળાં તેનાં;
નહી હાથ નહિ પાગ, કુ લક્ષણ તેની કાયા;
મુખ નાસા છે નેણ, નહી મમતા કે માયા;
તે નહિ પશુ પક્ષી માનવી, નહિ જીવા જોની જદા;
શામળ કહે સુમતિ સ લક્ષણા, તે શોધી જોશે સંદા.

ગિતર—સર્પની કાંચળી.

૫૮

મુકે કાઠ ફળ લાગ, તેનિ શોભાછે સારી;
વણ અક્ષરમાં તોલ, નામ કહેતામાં નારી;
બાંપિ પાતળી બાંક, કલંક કાયામાં ફૂડી;
જીવાનિ નું છે જોર, બહૂ જન કહેછે ખૂડી;
ઝાંઝૂં તે ફળમાં ઝેરછે, ચપળ લોક શું આપ છે;

શામળ તે કુળ આરોગતાં, જન જમ લોકે જાયછે

ઉત્તર—બરછી.

૫૯.

એક બાળ બે મૂખ, એક ઉપર એક હેઠું;

ઉપર પાતળું છેક, કેડથી પહોળું પીઠું;

નળે મુખ તેમાં જીભ, તેહ ખોલાવું ખોલે;

હલાવતાં હાલત, વળી ડોલા વુંડોલે;

ઈશ્વર આગળ અધિકું રહે, યુણવંતા જનને ગમે;

શામળ કહે તે ગંચરે, જગત લોક તેને નમે. ૬૦

ઉત્તર—ઘંટડી, ઘંટા.

પાંખાળો પરતાપિ, નહી પંખીમાં પૂરે;

ધંધ મચે ત્યાં ધાય, નહી સામદ કે શૂરે;

ગાજંતો ગંભીર, મેહમાં કોઈ ન પ્રમાણે;

છે પાતળિયો છેક, જીએ તે તો જન જાણે;

લાડકડો તે રિપુ લોકને, જે છે જમ કિંકર જશે;

કવિ શામળ કહે શેષી જીએ, કહો અરથ એતે

ઉત્તર—તીર. કશી. ૬૧

રથ દીડો સમરથ, અધર અવગીમાં ચાલે;
 ખાલા નામે નામ, મંદિર તેનામાં માલે;
 અપરમપાર અપાર, પ્રજા પેદા ત્યાં થાય;
 વેડે અગ્ની આંચ, માર પણ ઝાઝો ખાય;
 આવે અમુલ્ય કામે અરથ. મૂલ અલપ માટે મળે
 શામળ કહે છે શોધી જીએ, કવિ રૂંડા તેતો કળે.
 ગીતર—કુંભારનું આક. ૧૨.

રત્નચિ રૂંડો અમુલ્ય, પૂલ ફળ સફળે ફળવિઠ;
 કરે કથિરનું કનક, બહુ ગુણ તેથી બળિયો
 સાગ શિશમ વૃક્ષ વેલ, ભાર અઢારે ભારી;
 અમૃત ફળ સહકાર, તેયિ શુભ શોભા સારી;
 છે લાજ રખણ સૌ લોકગી, અહાય દેવને દાનવી;
 કવિ શામળ કહે શોધી જીએ, મહામુખ દેવણ-
 માનવી. ૧૩

ગીતર—કપાસ્ત, ર.

નીચ ધેર છે નાર. દેશ આધામાં દાગે;
 મુખમાં મોટી જીભ, સીઝથી બાહર રાગે;
 નહો હાથ નહિ પાગ, શીશ વિના મુખ બોલિ;
 ફરે છત્ર તે શીશ, જમે કણ અધિક અતોલિ;
 ધર ધણિ તો ગીતો ગાય છે, પવિત્ર નર પુંડે ફરે;
 શામળ કહે એકું એહનું, મોટાજન મરતક ધરે,
 ગિતર—ધાણી. ૬૪

અતુર એન મુખ ચાર, નહિ બ્રહ્મા બ્રહ્માણી;
 વૃષ ઢાલ રૂઢ, વાહન, નહીં રૂઢ રૂઢાણી;
 જળપૂરણ જશવંત, નહીજ નવાણ નવાણી;
 સેવક શોભે શાય, નહી રાજા કે રાણી;
 એ અકલવંત અંતર ધરો, શું વળિ વખાણિયે;
 છે સમશા કવિ શામળ તણી, જશવંતા જન જા-
 ણિયે. ૬૫.

ગિતર—પાણીની પખાલ.

કહું વરગુણ આકાર, છત્ર જેવી છત છાંજે;

શત્રુ સરીખાં સાલ, ભામની દેખી ભાળે;
 વસ્ત્રા ભરણ વિવેક, પૂલ ભરિયાં ભલિ ભાતે;
 માંધી છે મહા મૂલ્ય, જોઈ જોરાવર જાતે;
 શૂરા માંહિ શૂરી ધણી, સૌથી આગળ સંચરે;
 અરિ ગંજણ રક્ષણ દેહની, અર્થ કવો શામળ કરે
 ઉત્તર—ઢાલ. ૬૬.

મસ્તક પાખી મૂખ, દિઠા મેં તેજો ડંમર;
 શુંઢાજો સમરથ, હરિત નહિ કાજો ભંમર;
 પ્રોઢું દીશે પુંછ, લાંબિ એક પાશે ચોટી;
 એહ સમોવડ માન, મૂલ મર્યાદા મોટી;
 અહાર અન્ન એપે નહી, પેટ ભરી પાણિ પિયે;
 શામળ કહે વૃત ધણા કરે, કહેા અરથ કારણ કિયે.
 ઉત્તર—પાણીનો કોથ. ૬૭.

મંદિર એકમાં મળી, બેઠાં નરનારી નેહ;
 લટપટ ગયાં લપાઈ, થયાં બે જણ એક દેહ;
 ખવરાવે તેટલું ખાય, નીરમાં ચાંચ ન ધાલે;

શરીરમાંથી સાલ, ચલાવી ચંચળ ચાલે;
 ને ભક્ષ કરે તે ભામળી, એનું એડું સૌ ખાયછે;
 શામળ કહે રવર સોહામણો, તે બોલે ત્યાં થાય છે

ઉત્તર—ઘટી.

૬૮

પતિના વિજોગ વિષે.

નાવ વિના ને નાર, કલંક તો પગલે પગલે;
 નાવ વિના ને નાર, પાપ તો ઢગલે ઢગલે;
 નાવ વિના ને નાર, સતિ પાછું તો નવ સૂને
 નાવ વિના ને નાર, બુધ્ધિ એકે નવ બુધ્ધે;
 છે નાવ વિના ને નારિયો, તરકર સરખે તોભછે ;
 શામળ કહે અખળા એકલી, બહુ અવગુણના

[બોલછે. ૬૯

પિતા ઘેર ને પુત્રિ, હાય રિધ્ધી પણ રાંડી;
 બોલે પુંકળ લોક, કહે ને કંથે છાંડી;
 પિતા ઘેર ને પુત્રિ, કુટુંબ કહાયે ખોટી;
 માનના બોલે ભુંડ, કહે આ કરમ ચોટી;

ધન હીન હોય ધરનો ધણી, પિતા હોય પૃથવી-પત્ની;
પણ સ્ત્રી તે શામે સાસરે, શામળ કહે તે તો સતી. ૭૦

સ્ત્રીના વિજોગ વિષે.

નથિ ઇહાં નળરાય, જોહને વીત્તી વાતે;
દમયંતી ને વિરહ, હતો દુખિયો દિન રાતે;
નથિ ગૌતમ ગુણવંત, જ્યારથ દુખ અંજાણે;
અતી અહલ્યા રનેહ, દેહ દુખ અંકુ આણે;
વનિતાનો વિરહ વિછોહ તો, દહન દાવાનળથીધણે;
શામળ દુખિયો માધવકહે, ટાળનારનકો તે તણે. ૭૧

પાપ, પુન્ય વિષે.

સરસ ધાવ સમશેર, જોરથી લાગે ઝટકો;
કહિયે ભણો કટાર, પાર ઊતરે નહિ અટકો;
બરછી રૂડાં બાણ, પ્રાણ કહે તે વેળા;
ગોળી હણતાં સૂખ, ભાગ નવ થાય ભેળા;
વળિ આયુધ છત્રીશે તણા, સહન ધાવ તે સોહજા.

શામળ કહે માધવને, વિનતાત્રહ દુષ્પ દોહણા. ૭૨

પરસ્ત્રી વિષે.

પરનારી શું પ્રીત, નવે ગ્રહ તેને રૂઝ્યા;
પરનારી શું પ્રીત, અગ્નિ વરસાદજ વૂંઝ્યા;
પરનારી શું પ્રીત, પનોતિ લોહને પાયે;
પરનારી શું પ્રીત, જરૂર ન સ્વર્ગે જાયે;
પરનારી કેરી પ્રીતથી, અગ્નિ આંચ નિત્ય નિત્યખમ્મે;
શામળ કહે સાચું માનજો, યુણવંતાને નવ ગમે. ૭૩

પરનારી શું સ્નેહ, પુરો નર તે તો પાપી;
પરનારી શું સ્નેહ, સદા તે શિવનો આપી;
પરનારી શું સ્નેહ, ગમ તેને તો રૂઝ્યા;
પરનારી શું સ્નેહ, તેનો દાહડો ઉઠ્યા;
પરનારી સાથે સ્નેહ તો, દુષ્પ કુંગર ડોહ્યા સદા;
શામળ કહે સુખ સ્વપને નહી, કદ વિકટ ન ટલે-

પાપ, પુન્ય વિષે.

પાપે પાપની બુદ્ધિ, પાપ અતિથે દુષ્પ આણે;
 પાપે મિત્ર કુમિત્ર, પાપ જીગતી નવ જાણે;
 પાપે કૂળ કલંક, પાપથી પુન્ય ન પળાયે;
 પાપે વટલે વંશ, પાપ સજી અવગુણ ગાયે;
 પાપે સુધર્મ ધારે નહી. પાપ ભંગાવે ભોગને;
 શામળ કહે પાપે પામશે, રગત પીત સમ રોગને. ૭૫

છાનું કરિયે પાપ, જગત બાધું તે જાણે;
 છાનું કરશે પુન્ય, મોજ મહિમાં તે માણે;
 છાનું આયે ઝર, લેર તે વેળા લાગે;
 છાનો કરડે નાગ, પલક પાણી નવ માગે;
 જપ તપ કે સાધૂન જોગનું, તે છાનાં કરવા ધટે;
 અન્યાય અધર્મ યુપત કરે, તેનું માન ઘુસત મટે.

૭૬

છાનો કરડે નાગ, જોરથી ઝર ચડેછે;
 છાનું વાસે વેર, પ્રોઠિ પાછે વિપત પડેછે;

છાનો કરેડે વિંછિ, ચિત્તમાં લાગે ચટકો ;
 છાનો પાવક પડે, ભયાનક લાગે ભડકો ;
 જે છાનાં પાપ જગત કરે, જરૂર તે દુષ્પ જોગવે ;
 પણ છાનાં પુન્ય પ્રતાપથી, ભલાં સકળ સુખ ભા-
 ——— [ગવે. ૭૭

પુન્યે નાસે પાપ, પ્રજા શુભ પુન્યે પામે ;
 પુન્યે પ્રસરે કીર્તિ, વેદના પુન્યે વામે ;
 પુન્યે નહિ ગ્રહ દોષ, પુન્ય ભલપણનું ભૂષણ ;
 પુન્યે દેહ ન દંડ, પુન્ય નિર્મળ નિર્દૂષણ ;
 વળિ પુન્ય થકી લક્ષ્મી મળે, પુન્યે પાપ બધું બળે ;
 શામળ કહે પુન્ય પ્રતાપથી, તાપ ત્રિવિધિ તનના
 ——— ટળે. ૭૮

વૈરઃગ વિષે.

કહકે લીધા જોગ, ભટકતા હીંડ્યા ભૂખે ;
 કહકે લીધા જોગ, દંડ હાકમ ને દુઃખે ;
 કહકે લીધા જોગ, રોગ શૈરવળી ગરજે ;
 કહકે લીધા જોગ, દુકાળ પડે કે કરજે ;

કહને મા ખાપે વેચિયા, કહ જર હિણા જાતે રહ્યા;
શામળ કહે શી સિંધાઈ ત્યાં, બજાત કારે ખાવા
થયા. ૭૯

કોઈ ફરેછે નગન, કોઈ જાડયા જંગોટા;
કોઈ મુંડાવે શીશ, કોઈ વાળે લંગોટા;
કોનો ભયુવો ભિખ, કોઈ શીંગી કે શેલી;
ફરે ધરોધર ફોક, ન માયા કોઈયે મેલી;
કો મંત્ર જંત્ર કામણુ કરે, કરતા દોરા ચીટડાં;
શામળ કહે સાચો સિંધકો, દંભી લાખો દીટડા.

સત્ય કયે તે સાધુ, તજે તરણી તે ત્યાગી;
જાતિ પાળે જો જોગ, તજે વૈભવ વૈરાગી;
બ્રાહ્મણ જાણે બ્રહ્મ, ધર્મ પાળે તે ધ્યાની;
ફિકર તજે તે ફકીર, ગૂણુ ગ્રાહક તે સાની;
જો વરત કરે તે વરતિયો, શ્રિપાત રવાદ સકળ તજે;
ખાકો બુદ્ધિ હીણા ખાપડા, ભિખ નહિ તેનો ભજે.

ગરજ વિષે.

ગરજે જાય વિદેશ, ગરજ શિર ભાર ઉપાડે;
 ગરજે વાજાં વાય, ગરજ તરવાર વળાડે;
 ગરજે ગૂણુ ગમાય, ગરજથી ધન પણ ધીરે;
 ગરજે મોઘો માલ, નાંખશે ઊંડે નીરે;
 પામર જનને પીતા કહે, માફા સંગ રહે મળી;
 કવિ શામળભટ્ટ સાચું કહે, ગરજજ શાકરથી ગળી.

૮૨

ગરજે જોયાં પાય. ગરજથી સદગુણ લે છે;
 ગરજ મરે રણ કામ, શમ પણ ગરજે કહે છે;
 ગરજ કરે વેપાર, કરે ખેતી પણ ખાંતે;
 ગરજે ગુણુકા નાર, ભાગવે ભગી વ્રાતે;
 જો ગરજ સમાન નથી ગળ્યું, ગરજે લોક લક્ષણ લહે;
 કવિ શામળ કહે વશ ગરજને, કવચુને કાફો કહે.

૮૩

ગરજે ઘેલા સાથ, જાય ડાહ્યો પણ દહાડી;
 ગરજે નિય ધર ઊંચ, દેજ લાખેણીગલાડી;

ગરજે પંડીત રાય, મુરખની માને સેવા;
 લક્ષ્મણી તજી લાજ, ગરીબ ઘેર જાય લેવા;
 વળિ ગરજે ગર્વ ઘટે ધણો, ગરજે રોષ મુકી રહે:
 કવિ શામળ કહે વદ ગરજને, કવરણને કાકો કહે.

૮૪

ગરજે સહ વિષ વિષમ, પિયેછે પૂરણ પ્રીતે;
 દંભી જનને દેખિ, નમે નર ગરજે નીત્યે;
 ગરજે નિર્મળ નાર, લાજ લાખેણી લાપે;
 ગરજે સુમળી સેવ, ચાહે છે ચીતથી ચાંપે:
 રાજા પણ ગરજે રંક ધરે, પાળે પગલે પરવરે;
 કવિ શામળભટ સાચું કહે, નેવ નીર માભિ ચડે.

૮૫

હિમત વિષે.

કોઈ દિન અમૃત હાર, કોઈ દિન લૂખી ભાજ;
 કોઈ દિન પળવું પાય; કોઈ દિન ચડવા ગાજ;
 કોઈ દિન સુંદર શેજ, કોઈ દિન ભૂપર પડવું;
 કોઈ દિન વીવાંહ હોય, કોઈ દિન દુઃખ થી રડવું;

કોઈ/દિન રજવું મળી રીઝથી, કોઈ/દિન ખોવા દામને;
શામળ હીંમત નવ હારિયે, સંભારિયે શિરામને. ૮૬

કદિ ચડવા સુખપાલ, કદિ શિર ભાર બચકિયે;
કદિ ભોજન બહુ ભાત, કદી અંન વિના અટકિયે;
કદિ પાંચ પોશાક, કદી કોપિન ભર જઈએ;
કદી સેવક નિજ સાથ, કદી કિંકર પણ થઈએ;
કદિ આપ સદાવ્રત આપિયે, કદિ આપણુ કર આડિયે;
શામળ કહે સમરી રામને, છત હીમત નહિ છોડિયે.

૮૭

હિમતે જીતે હોડ, હિમતથી દુશ્મન હારે;
હિમતે નાસે ભૂત, હિમત થી હાથિ ન મારે;
હિમતે નાસે ચોર, હિમત થી રાય ન દેડે;
હિમતથી વેપાર, હિમતથી મહિમા મેડે;
શૂરાપૂરા હિમત થકી, જપ તપ સાધન જે કરે;
હિમત જોરે જગ જીતને, શામળ સ્વર્ગે સંચરે. ૮૮

હિમત મૂક્યે હાણુ, હિમત મૂક્યે તન ધૂળે ;

(૪૪)

હિમત તબયે જીવ જાય, સરસ રસ્તો નવ સૂજે;
હિમત મુકયે હમેશ, જરૂર જરૂને જશ જાય;
હિમત મુકયે દામ, લેણા ના દેણા થાય;
હિમત મૂક્યાથી હારિયે, ભટકી વેણુ ન ભાખિયે;
કવિ શામળ કહેછે સર્વદા, રૂઢ્યે હિમત રાખિયે. ૮૯

સુખ, દુખ વિષે.

દુખે સાંભરે માત, તાત વાંતો વાજાગી;
દુખે સાંભરે દેવ, કયા કાનડ કાળાગી;
દુખે સાંભરે ગ્રહો, જન્મ પત્રી જોવરાવે;
દુખે સાંભરે દાન, દયા પણ દિલમાં આવે;
જન દુખ દાવા નગમાં પડે, ઠરે ન એકે કામજી;
તે સંકટથી શામળ કહે, એક ઉગારે રામજી. ૯૦

સમાપ્ત.

